

Gordan Lemajić

GLUVI ĆELA, BALANSERO I DEČAK
KOJI SE UPINJE DA OPALI SUNCU ŠAMAR

Urednik
Zoran Kolundžija

Gordan Lemajić

GLUVI ĆELA,
BALANSERO I DEČAK
KOJI SE UPINJE DA
OPALI SUNCU ŠAMAR

PROMETEJ

Novi Sad

U ovoj knjizi, svaka sličnost sa stvarnim likovima i događajima potpuno je slučajna.

Zašto ljudi uopšte pričaju, zar to nije gubljenje vremena? Vreme, to bezdušno dete što plazi po sekundama bez razuma, nezaustavljivo, ono će nas zgaziti, da, zgaziće nas, satreti, sa njim nema pregovora. Zašto onda toliko pričamo? Šta smo mi? Maloumnici?

Ivan Butković alijas Gluvi Ćela

Gluvog čoveka možeš probuditi samo na jedan način. Bar to znam. Vek sam proveo sa njim. Trebalo je da znam i ostalo, ali ne, ja sam se bavio sujetom, jer je i mene odbacio. Najbližeg kojeg ima po prirodi i duhu.

Od tada, misli me često pohode. Cela rasprava sa samim sobom opsega me naglas, uprkos nastojanju da potrem taj nagon, pribegavajući svakodnevnom obavezama kao utočištu. Sutradan, pitanja ponovo iskrsavaju, sama od sebe.

Kako to da tek sada primećuješ gorčinu i gnev kojima je preplavljen? Uživao si u uverenju da si poseban, da su svi ostali, od poroda do beznačajnih šegrti, oterani svojom krivicom. Zašto ranije nisi uočio pogani naboj *glav-nokomandujućeg*?

Odjednom, setio si se prostakluka (svojevremeno virtuozne duhovitosti), bezumnih vulgarnosti (donedavno hajdučkih kalambura životnosti), neuravnoteženosti, pa i jasnih nagoveštaja simpatisanja nacizma. Ružne strane prizivaš u pomoć kao izgovor da mu ne oprostiš. Zašto si se smejao bez zazora dok si bio u milosti konferansijea? O, licemeru!

Ne, on jeste moj najbolji prijatelj, a ni ja nisam cvečka ali imam svoje mišljenje. Rekao sam mu da je lud kada je izleteo iz kuće, umišljenom rečju uvređen.

Nije normalan. Nikada nije ni bio. Zato se razgoropadio. Debil ćopavi.

1.

Prizor od prošlog leta i dalje tišti, bez izgleda da mu vreme otupi moć ili umanji strahotu gubitka čoveku koji je ostao bez prijatelja.

– Ne prilazi – urla izbezumljeni starac, polupokretan, nasred ulice, prebacujući štaku u desnu ruku dok levu steže u pesnicu.

Sve grmi. Komšiluk izlazi na prozore.

– Hajde, udari me – istura Džompara lice, uveren da je takav ishod nemoguć.

Uskače u auto i polazi. Napolju vlada žega. Nije stigao do kraja ulice. Naglo koči. Ako ga ostavim šlogiraće se, govori u sebi dok okreće. Kada se vratio, on je još uvek stajao naslonjen na parkirana kola i lupao šakom po krovu dok se drugom podupirao o štaku, vičući kroz suze, nikada više, nikada više nećemo biti ortaci!

Van sebe, razjaren, pijan i očajan, u potpunom beznađu, zamahuje štakom čim mu se Džompara približi i, promašivši ga, gubi ravnotežu padajući prijatelju u naručje.

– Udri, udri! – dere se kao da prima udarce dok ga Džompara ubacuje u vozilo, silom ali pažljivo, da ga ne povredi.

– Jebem ti nedelju i nedeljni ručak. Da li je moguće da se ovo događa? Da li je moguće?! – šapuće Džompara dok vozi, držeći ruku visoko kod uha, bojeći se da će ga pomahnitali suvozač opet odalamiti.

Povremeno, Džomparić obilazi druga koji živi sam, bolestan, koji se hrani loše, škrtica je, jede masno i pije brljju, vino kupuje u megamarketu, u plastičnom petolitarskom pakovanju kao da je tečni sapun a ne vino; rakiju neće da plati više od dvesta dinara, najviše voli da je dobije na poklon, kao da nema srpsku i američku penziju, ni lekove ne pije, kaže, skupi su.

Glumi klošara, razmišlja Džompara, lakše bi bilo izvući mu otvoren kišobran iz guzice nego novčanik iz džepa, a ja kao da nemam pametnijeg posla, čim sletim, jurim da ga vidim, vozam ga kao pašu, gosti se i uživa u glavnoj ulozi, baljezga prežvakane priče o tome kako je žrtva porodice, dernja se na mene i na ostale, tresnuo me je pesnicom u bradu i zviznuo štakom, plava štrafta ostala mi je na ramenu mesec dana, isto toliko me je dok jedem bolela vilica, kreten.

Zatim pomišlja kako bi prijatelj trebalo njemu prvi da priđe. Sklapa i tu sliku ali ni u njoj se ne pronalazi jer se scena u istom trenu raspada.

Nema rešenje. Jedino što sa sigurnošću zna jeste da mu ovaj nedostaje.

Budi se i leže pitajući se da li da ode kod njega. Potreba da mu se približi javlja se uporno, uprkos glasovima koje mu šalju ponos, taština i osećaj uzaludnog trošenja vremena. I to na čoveka koji bezobzirno skrnavi prisnost nabujalu do sraslosti.

Nakon cele godine, odlučuje da oprost ili da pređe preko svega, da zabašuri. Poziva agenta za avionske karte i juri na aerodrom. Pravo u otadžbinu, ponavlja kao u transu.

Tako je, dosta je bilo. Neću da se bakćem ponosom ni analizama ličnosti. Učiniću ono što nisam mnogo ranije, da, pokušaću da dokažem... ma ne, neću ništa ni da pokušavam. Ko će njemu bilo šta objasniti, kada uvrta u tu svoju glavurdu?

Samo ću ga zagrliti. Ako ponovo krene na mene, stisnuću ga tako da mu ispadnu oni njegovi *socijalni zubi*. Tako kaže za protezu, luda neopevana.

Zajedno smo proživeli toliko putovanja, smeha, avantura, šegačenja sa svojim i tuđim životima. Valjda mu to nešto znači? Meni znači.

Pomirićemo se. Neka krivica bude moja. Neće ići lako ali spreman sam na sve. Važno je da ne ostane nedorečeno. Dosta je bilo. Neću da nagađam.

Izviniću se, tražiću oprostaj i za ono što se nije dogodilo. Za sve što misli da se dogodilo. Poješču sva govna koja iskrсну. Drugačije neće moći. Ti gluvaći su nepredvidivi i nepoverljivi, a sa njim nije bilo lako ni dok je čuo.

Prošle godine, oterao je i poslednju ženu. Naljutio se jer je otišla na prezentaciju *tajm šering* apartmana, a on je za taj dan imao drugačiji plan.

Spakovao joj je odeću u kofere, kutije i kese i smestio ih u dvorište. Promenio je i bravu na ulaznim vratima. Klara je morala da noći kod sina, a kada je došla da se rasprave i pomire okrenuo je glavu. I mene je pokušala da uvuče u mirovnu misiju ali nisam stigao da pomognem.

On u ostvarivanju preimućstva maestralno barata svojim nedostatkom, koristeći gluvoću kao samoodbranu.

Ko je uporan u pokušajima da mu se obrati i sa tom namerom ga povuče za rame ili ruku, može da nastrada. Okreće se podignutih pesnica, spreman na borbu, i nerazgovetno larma na sagovornika. Nema ophođenja,

nema telefonskih razgovora, najave da popiješ kafu, izglađiš odnose... Tvrđava gluvoće neosvojiva je.

Ne postoji taj ko bi umilostivio ovu prznicu kada se jednom uzjoguni, osim, možda, mene.

– Valjda nas dvojica imamo posebnu vezu; dva druga-
ra, kao iz pesme – preispituje se naglas Džompara. Pro-
nalazi ga na terasi iza kuće, zavaljenog u stolici, s nogama
na trpezarijskom stolu, kako je često znao da se opружи
posle ručka, sa novinama u rukama, dok ne zaspi. Džom-
para ga je u takvom položaju zaticao mnogo puta pa je i
sada uveren da spava.

Penje se na verandu, prilazi mu sa strane, preskačući
smeće, i gurka ga blago u rame.

Evo, ovog trena će se trgnuti, pomišlja Džompara, za-
uzeće boksterski gard i uzviknuti: *Ajd' u očin, grosfater!*

Zatim će dohvatiti rakiju, naliće čašice, teatralno se
prekrstiti, obavezno dva puta, jednom na pravoslavni na-
čin, drugi put na katolički, nazdraviti italijanskim *salute*
i reći:

– Sam te je Bog poslao, mister Džompariću – uz opa-
sku kako je špiritus odličan da se ošure gliste, ako ih slu-
čajno imaš.

Prizor, kao san koji se ponavlja, nameće se, preteći da
zamagli stvarnost. Naočare se cakle iznad sklopljenog
oka, sedih obrva i crnog poveza koji skriva udubljenje
gde se nekada nalazilo drugo oko. Na glavi mu je kapa
sa američkom zastavom, a majstorska kecelja, masna
od ulja, prekriva ga kao ćebe. Ispod karirane košulje viri
bela potkošulja. Široke farmerice, malo zadignute, otkri-
vaju bledu kožu nogu i isto tako bele čarape, a na stopali-
ma štrče brodarice boje peska. Šakama pridržava lupu na
izgužvanim novinama, raširenim u krilu. Ludi Balansero,

Iva Amerikanac, ćopavi Ćora, majstor Ćela. Sebe je nazivao – Gluvi.

– Pogledaj ga – šapuće Džompara – kako je spokojan; prekrstio noge, na stomaku ukrstio prste, nema više novina, naočara, ni lupe, samo razbacane flaše. Zbole ga za ceo svet. Spavač blaženi.

I šta sad, pita se Džomparić. Šta sad sa ludim Gluvim? Okrenuo je leđa zauvek. Ničija ga ruka ne može probuditi, ničiji dodir dozvati.

– Kasno sam se umanjio – govori Džompara, vadi iz džepa telefon i poziva Zvonka.

2.

Gluvi Ćela leži na patosu. Istovremeno se smeši i hrče, dok su oko njega na sve strane razbacane poderane kutije sa začinima, keksom, brašnom, šećerom i solju, pomešane sa razbijenim ili još čitavim teglama kiselih krastavaca, feferona, turšije, ajvara, paprika jabučarki, pekmeza, meda, i sve miriše na svoj način, boreći se da se nametne svojstvenošću, da se obznani, pobedi i potraje.

On posmatra ženu, zajapurenu iznad oranije, kako belim glatkim rukama bez ijedne malje velikom varjačom meša uzavreli džem od šljiva dok joj se niz dojke slivaju graške znoja, sjedinjujući se sa trunkama voća ključevima bačenim na grudi i sve zajedno klizi duž bradavica, pravo u njegova isplažena usta koja, šarajući levo-desno, kušaju slatko-slani ukus i mljackaju od zadovoljstva, a nozdrve preplavljuje pitak ženski vonj.

Ona gleda začuđeno, kao da bi u isti čas i pobegla i ostala. Ali, dockan. On je grabi za bedra, navlači raširene

vlažne butine na stegna, a upareno međunožje nasaduje na ud. Oči više ne odaju nedoumicu dok joj kukovi jašu, topeći se u vrelini.

Telo mu podrhtava. Šakama gnječi ajvar i pekmez, pomešane sa staklom i trlja se između nogu preko pantalone.

Ubrzo, u isti tren, oglasiše se na vrhuncu požude, zverski, bestidno.

Dok po sebi izliva sluz, u nos mu prodire miris sirćeta a žena ispred njegovih očiju nestaje.

– Dobro je. Taman si se zadržala koliko treba.

Prizvaću te ponovo, uskoro, ne brini.

Obrće se na bok i, pipajući duž zida, pronalazi flašu.

– Šta je ovo? Opa, loza! O, kako mirišeš, kao da sisam srž grozda na padini iznad reke, dok vetar komeša polen sa livada i trpa ga u pluća.

Nateže gutljaj, mućka ga u ustima, a onda guta, režeći i stresajući se. Sedi, naginjući bocu.

Ne ume da odredi koje je doba dana i počinje da se tresse. Memla puzi duž kože, vlaga u donjem vešu ga hladi ali ne sme naglo da ustane. Zna da je u podrumu. Priseća se da je od besa srušio stelažu sa zimnicom jer nije mogao da pronađe senf. Hteo je viršle za večeru, a viršle bez senfa ne dolaze u obzir. Kreće četvoronoške, na suprotnu stranu od zida kraj kojeg je pronašao rakiju. Krči sebi put, držeći u jednoj ruci flašu, dok drugom razgrće lom. Odjednom, u času kada je kriknuo jer je kolenom naleteo na srču, nanjušio je miris senfa. Tu si, šapuće bolno i nežno, vadeći staklo iz kolena. Napipava senf u napukloj tegli. Pronalazi kutiju sa piškotama, cepa je i kartonom struže ostatke u posudu. Zatim nastavlja u istom pravcu i dalje nabadajući kolenima, dok ne udari glavom u stepenik.

Ropćući, vuče se uz stepenice, pazeći da ne ispusti flaše, i pokušava da se seti koliko je vremena proveo dole.

Dođavola, viršle su već izgorele, sinu mu misao, isto vreme sa mirisom goretine koji je osetio.

Dolazi do vrata i tu se uspravlja, tražeći laktom kvaku.

Čim je banuo u hodnik zapahnuo ga je dim od kojeg jedva diše. Ramenom se oslanja o zid, koračajući duž trema da bi došao do kuhinjskih vrata. Stupa unutra osećajući jaru iz pravca šporeta.

– Prokletstvo, imam senf ali nemam viršle – dreči sumanuto.

Spušta flaše na sto. Privlači stolicu bliže šporetu i seda. Dobro je što nisam uključio plin, otišlo bi sve u majčinu, govori sam sebi i kašlje dok naslepo isključuje prekidač. U fioci nalazi viljušku i iz trećeg pokušaja uspeva da odgurne lonac iz kojeg je voda već isparila, a sadržaj se ugljenisao i stopio sa dnom posude. Otvara prozor, puštajući da mu promaja miluje izubijanu glavu.

Ispija lozovaču, a ostatak proliva na dlan i uz ranjeničku grimasu dodiruje bolno koleno. Baca flašu kroz prozor, ne znajući da li se rasprsla na kamenom podu terase, i ne mareći za to. Napipava na drugoj stolici ćebe, umotava se i udiše vazduh. Vetar uspeva da mu orosi lice kapljicama.

*

Vozi motor, dok kiša pljušti. Izbegava bare ali uprkos tome sasvim je mokar. Pokisao je i Zvonko koji sedi iza njega. Obuhvatio ga je oko struka, a drugom rukom pri drži kapu, štiteći čelo i oči od kapi za koje pomišlja da se pretvaraju u led.

– Ni na ukop niste u stanju da stignete na vreme, bítange – síkće otac sa gađenjem, odlazeći sa groblja, pognut ispod kišobrana, zajedno sa ostalima koji se ubrzano razilaze.

Belina mu osvetljava inje na obrvama. Dok poput kakvog obnevidelog stvora zabacuje glavu, mirišući obzorje, u utrobi se povampiruje glad.

– Uh, jebem ti, ukočio sam se – stenje dižući se sa stolice i, lupkajući se po utrnuloj nozi da bi prohodao pre nego što padne, zatvara prozor.

Otvara vrata ostave, dlanom napipava slaninu i kulen, šćepava nož, seče komade, baca ih u tiganj i šibicom pali ringlu na gas.

– Eto, sve mogu da uradim sam – likuje vadeći jaja, lupa ih o ivicu kuhinjske ploče, jaja cvrće, on uživa, zapahnut isparenjima pečene slanine i kulena.

Iz frižidera dohvata luk, krastavce, papriku. Proždire hranu osećajući svaki ukus i miris ponaosob, i sve ukuse i mirise sjedinjene u harmoniju svih ukusa i mirisa zajedno; i slanoću dimljene slanine, i paprenost prezrelog kulena, i nametljivu postojanost crnog luka, i jetku svadljivost belog, i sočnu kiselost krastavaca, i ljutkastu ukiseljenost jabučarke i izgrednički čar pregrizenog zrna bibera, sa hlebom natopljenim u saftu od masti, žumanca, sirćeta i paprike.

– O, Bože, kako si veliki! Svaka ti čast, Bože – mumla punih usta.

Sedi, nakon što je utolio glad i zadovoljio čula, čekajući da nastupi žeđ ali ne ona obična, slabašna, već teško utoljiva stradalnička žudnja za alkoholnom tekućinom. Dok išćekuje novu, snažnu želju, razmišlja o snovima. Za Bertu mu je jasno, i za oca koji ju je nadživio.